

Čas a aktuálnost

Nemůžeme-li zdůvodněně předpokládat žádnou „jsoucnost“ (či „existenci“) času vůbec, tj. času, nikterak nespjatého se skutečným (aktivním – odvozeno od „skutek“) děním, a nemůžeme-li se na druhé straně spokojit ani s popřením skutečnosti času (třeba jen jeho redukcí na jakési apriori), musíme podniknout důkladnější myšlenkový experiment, který by představoval perspektivnější alternativu onoho starého myšlenkového experimentu, podniknutého (hned několika směry) nejstaršími řeckými mysliteli, kteří pak ovlivnili takřka na tři tisíce let evropské myšlení (to ovlivnění mocně a velmi setrvačně přetrvává až dodnes). A tak jako ten řecký experiment pracoval především s myšlenkovými modely, tj. konstrukty (především geometrickými a vlastně vůbec matematickými, tedy s nečasovými obrazci a stejně nečasovými čísly), je třeba se dnes orientovat na myšlenkové konstrukty jiného typu, totiž nezbavené časovosti a časování, tedy ve „vlastním“ čase probíhající „modelové události“. Jedním ze základních, principiálně důležitých problémů, které bude třeba důkladně prozkoumat, je povaha tzv. „aktuálnosti“. Je-li čas původně vždy vlastním časem nějaké pravé události, tj. je-li vždy původně konkrétním časem (časem konkrétního událostního, tedy v jednotu „srostlého“ dění), je třeba vzít vážně, že je sám také neoddelitelně, neodlučně spjat s tímto událostním děním jakožto nerozložitelnou „srostlicí“. To však znamená jedno z dvojího, totiž buď že každá taková „pravá“ událost začíná svou první aktuálností – anebo že začíná ještě dříve, tedy ještě před tím, než se „navenek“, tj. zvnějšku pozorovatelně začala „dít“, „odehrávat“. Ta první možnost se zdá být nemyslitelná bez nějakého předpokladu existence „vnějšího činitele“, kterému by bylo možno onen aktualitu zakládající „akt“ připsat. Ta druhá možnost nepředstavuje ještě žádnou možnost řešení, nýbrž pouze otvírá novou perspektivu směrem ke „skutečnostem“, které jsou jen nepředmětné povahy a kterým (přinejmenším zatím) chybí cokoli, co by jim umožnilo se začít zpředmětňovat. Na první pohled se zdá být i tato druhá myšlenková cesta podmíněna „existencí“ nějakého „vnějšího“ činitele, ale toto zdání má svůj zdroj v některých předsudcích tradičního myšlení. Nová perspektiva, která se tím našemu myšlení otvírá, nás v tomto ohledu musí vést k obezřetnosti: onen „činitel“ by totiž nesměl mít vůbec žádný „vnější“ charakter ani rys, a nemohli bychom mu připisovat ani žádnou „existenci“ (leđa spíš nějakou „insistenci“, pokud by ono „in-“ dost výrazně poukazoval na advenieneci onoho potřebného „aktu“ z oblasti nepředmětnosti do světa již také předmětného).

(Písek, 100131-2.)